

Řád zemivky – Geophilomorpha

Zemivka *Geophilus flavus* obývá hlubší vrstvy půd. Její tělo má až 57 článků a párů nohou a je dlouhé až 45 mm.

Zemivka *Strigamia acuminta* je v dospělosti až 30 mm dlouhá. Zástupci rodu *Strigamia* se vyznačují rezavě červenou barvou těla. Žijí v opadu a nejsvrchnějších vrstvách půdy.

Zemivka *Clinopodes flavidus* je jednou z nejdelších zemivek, která měří až 65 mm a má 75 článků a párů nohou. Obývá strukturní opadové vrstvy ve smíšených a listnatých lesích.

Stonožky Vysočiny

www.prirodavysociny.cz

V roce 2017 vydala Pobočka České společnosti ornitologické na Vysočině v rámci projektu „Přírodní rozmanitost Vysočiny“ podpořeného grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska.

titulní strana: Stonožka škvorová (*Lithobius forficatus*)

text: Karel Tajovský **foto:** 1, 2 – Ondřej Machač; 3, 9 – Vojtěch Kodet; 4, 6, 7, 8 – Filip Trnka; 5 – Karel Tajovský **grafická úprava:** Terezie Kodetová

Stonožky (Chilopoda) představují jedinou skupinu stonožkovců (Myriapoda), jejíž zástupci jsou draví. Živí se ostatními drobnými půdními živočichy, které aktivně loví. Na území České republiky se vyskytuje celkem 72 druhů stonožek, z nichž některé druhy jsou málo rozšířené a často i vzácné. Na území Kraje Vysočina bylo dosud nalezeno 38 druhů.

Stonožky patří k typickým obyvatelům půdního prostředí nejrozličnějších suchozemských ekosystémů a můžeme u nich rozlišit dvě hlavní ekomorfologické skupiny. Do první patří zástupci řádu různočlenek (Lithobiomorpha) a stonoh (Scolopendromorpha), kteří žijí a loví kořist v rostlinném opadu, pod kameny, kládami, v trouchnivějícím dřevě, pod kůrou pařezů a větví. Hřbetní štítky různočlenek mají nestejnou šířku (odtud i české jméno) a tělo je opatřeno pouze 15 páry nohou. Stonohy mají hřbetní štítky stejné šířky a tělo s 21 párem nohou. Druhou výrazně odlišnou ekomorfologickou skupinu tvoří zemivky (Geophilomorpha). Jsou slepé, bez očí a osídlují hlubší vrstvy opadu a humusu, zalézají i do hlubších minerálních vrstev půd. K pohybu v takovémto prostředí jsou velmi dobře uzpůsobeny. Jejich dlouhé, tenké tělo je tvořeno velkým počtem článků a opatřeno velmi krátkými nohami.

Nejvyšší počet 28 druhů stonožek byl v Kraji Vysočina zaznamenán v národní přírodní rezervaci Mohelenská hadcová step, což odpovídá vysoké rozmanitosti stanovištních podmínek zdejších stepí a lesů. U některých druhů se však nepodařilo potvrdit současný výskyt. Druhově bohaté na stonožky jsou také zbytky původních přirozených lesních porostů (např. evropsky významné lokality Velký Špičák, Žákova hora či Roštejnská obora [9]).

Díky rozmanitým stanovištním podmínkám jsou stonožkami bohatě osídlovány také údolí říčních toků (např. Oslavy, Chvojnice, Rokytne, Jihlavy [3] či Svatky).

Řád různočlenky – Lithobiomorpha

Stonožka škvorová (*Lithobius forficatus*) patří mezi naše největší zástupce různočlenek. Dospělci mají tělo až 30 mm dlouhé.

Lithobius erythrocephalus obývá opad a trouchnivějící dřevo ve smíšených a listnatých lesích. Patří k středně velkým druhům s tělem až 16 mm dlouhým.

Řád stonohy – Scolopendromorpha

Stonoha *Cryptops parisi* je v dospělosti dlouhá až 20 mm. V Kraji Vysočina žije ve většině lesních porostů v opadu, pod kameny i pod kůrou stromů. Stonohy (na mikroskopickém snímku *Cryptops parisi*) mají poslední pár nohou nápadně zvětšený a otrněný.

